

ČAJ

Pro chvíle pohody

ZÁŘÍ 2024

Časopis Autorů Jičínska

**DANNY KONTRA
JOSEF ŠKVORECKÝ**

Proměna Dannyho
od nesmělého kluka
neúspěšného tenorsaxofonisty
sexuálního loudila
po uznávaného spisovatele
posléze exulanta
Josefa Škvoreckého

Libuše MATYSÍKOVÁ

216

Vážení čtenáři,

hostem zářijového ČAJe je
spisovatel **Josef Škvorecký**,
náchodský rodák, který **se narodil před sto lety 27.září 1924.**

Na setkání s ním vzpomíná
Jan Lipšanský (Ignorovaný Škvorecký),
Libuše Matysíková v úvodní básni
(Danny kontra Josef Škvorecký)
a **Jana Burčíková** v povídce **Jedna epizoda nestačí.**

Rozhovor či spíše nerozhovor poskytl Danny Smiřický
při procházce po Náchodě
inspirované knihou **Aleše Fetterse Průvodce**
Náchodem Josefa Škvoreckého.

Pošestnácté zavzpomínám na počátky organizovaného psaní
na Jičínsku po roce 1990.

Regionální tvorbu připomenou moje **dvě krátké básně**
a povídka **Tichá vichřice.**

Příjemné chvíle s ČAJem přeje
Václav

HOST ČAJe:

JOSEF ŠKVORECKÝ

(27. září 1924 Náchod – 3. ledna 2012 Toronto)

1924 – narozen v Náchodě, otec bankovní úředník

1943 – maturoval na gymnáziu v Náchodě, nasazen jako pomocný dělník v náchodské továrně Metallbauwerke Zimmermann und Schling a později v Novém Městě nad Metují, koncem války pak ještě v přádelně firmy Bartoň v Náchodě

1946 – krátce studoval na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze, pak přestoupil na filozofickou fakultu – obor angličtina a filosofie, absolvoval v roce 1949

1950 – 1951 Na umístěnkou působil jako učitel na středních školách v Broumově a Polici nad Metují a Vyšší sociální škole v Hořicích v Podkrkonoší. Roku 1951 získal doktorát (prací Thomas Paine a jeho vztah k dnešku) a nastoupil dvouletou vojenskou službu.

1953 - redaktor angloamerické redakce Státního nakladatelství krásné literatury a umění (SNKLU, pozdější Odeon)

1956 - redaktor dvouměsíčníku Světová literatura

1958 - po politickém skandálu následujícím vydání jeho prvního románu Zbabělci roku 1958 musel redakci opustit, ale mohl se vrátit do angloamerického oddělení SNKLU. Téhož roku se oženil se svou přítelkyní Zdenou Salivarovou.

1963 – stává se spisovatelem ve svobodném povolání

1969 - se stal předsedou redakční rady měsíčníku Plamen. Ještě v téže roce odjel do USA, tam nejprve přednášel na Cornellově univerzitě v Ithace (New York), v létě absolvoval stipendijní pobyt na Kalifornské univerzitě v Berkeley.

Po zastavení příprav vydání knihy Tankový prapor v Československu se spolu s manželkou Zdenou rozhodl zůstat v exilu a usadil se v Torontu, kde mu byla nabídnuta profesura. V letech 1969–1990 na tamější univerzitě vyučoval – vedl kurz současného českého divadla a filmu, kurzy anglické a americké literatury a od roku 1970 kurzy tvůrčího psaní, na Graduate Centre for Study of Drama Torontské univerzity také vyučoval dějiny a teorii filmu. Od sedmdesátých let pohostinsky přednášel na mnoha severoamerických univerzitách.

1971 - společně s manželkou Zdenou založil nakladatelství '68 Publishers, které se zařadilo mezi přední československá, nejen exilová, nakladatelství. V něm do počátku 90. let vydával české exilové autory a v Československu zakázaná díla (do roku 1993 vyšlo celkem 227 titulů).

1978 - byl společně se svojí ženou zbaven československého státního občanství.

1980 - udělena na Oklahomské univerzitě Neustadtská mezinárodní cena za literaturu.

1990 - společně se Zdenou Salivarovou byl poctěn Řádem Bílého lva za zásluhy o českou literaturu ve světě.

Manželé Škvorečtí žili společně v Torontu, po listopadu 1989 mohli začít navštěvovat svou rodnou zemi, v posledních letech mj. i trávili zimy na Floridě.

2012 – umírá v Torontu na rakovinu

(Zdroj wikipedia)

Jan Lipšanský Ignorovaný Škvorecký

S Josefem Škvoreckým jsem se setkal dvakrát – jednou osobně, podruhé nepřímo. Po listopadu 1989 se mi napotřetí povedlo dostat na FAMU, do té doby jsem pracoval jako pošťák po vzoru našeho moravského barda Petra Bezruče. Samotná škola mne vyléčila z mnoha iluzí, třeba z té, že všichni studenti budeme navzájem spolupracovat a pomáhat si s projekty. Místo toho šlo každému překvapivě o tom, dostat se co nejrychleji co nejdál, za jakoukoliv cenu, a případné konkurenty co nejdříve nemilosrdně zákulisně odstavit. S podobným přístupem jsem se ostatně setkal posléze i v České televizi. A také mne překvapil naprostý nezájem mých spolužáků o speciální besedy s pozvanými hosty nebo osobnostmi jakožto hostujícími profesory.

Jedním z nich byl právě Josef Škvorecký, občas i s manželkou, kteří začátkem 90. let hodně jezdili do Prahy. Jeho přednášky patřily sice k těm poněkud suše podaným (ne že by pan Škvorecký neměl smysl pro humor, ale šlo o humor zvláštní, skoro decentní), ale zajímavým a obohacujícím – měl velký rozhled, hodně zájmů a zálib, takže jsme se pokaždé dozvěděli něco zajímavého. Ačkoliv se příliš mnoho studentů těchto seminářů neúčastnilo, pražští vůbec. Takže jsme se na těchto přednáškách scházeli většinou jenom my přespolní, taková hrstka statečných. Nešlo však jen o Škvoreckého, podobným nezájmem ze strany pražských studentů trpěly i semináře třeba s Arnoštem Lustigem. Tehdy jsem nechápal, že na jedné straně může podobné osobnosti někdo navenek adorovat, ale na straně druhé je osobně zcela ignorovat. Zkrátka jsem tehdy ještě neznal dopodrobna zvláštní pražskou povahu.

Podruhé jsem se s Josefem Škvoreckým setkal jako dramaturg, kdy jsem dělal posudek a úpravy scénáře pro chystaný film Zbabělci, jenž měla natáčet televize Nova. Překvapilo mne, jak scénář ignoruje hlavní téma knihy – pokrytectví měšťáků v určitém období dějin –, ale soustředí se jen na pikantnosti a sled scének. Zcela určitě na tom neměl podíl můj posudek ani dramaturgické zásahy, ale je zřejmé, že onen scénář nikdy nakonec natočen nebyl a film nevznikl.

Jedna epizoda nestačí

Jana Burčíková

Stín zbloudilého chodce plouživě olízne nohavici nehybné postavy. Lem kalhot ušitých z bronzů se ostýchavě rozvlní. Večerem ztichlým náměstím doznívá klapot mužských polobotek. Nad kostelní věž se vznesl párek městských holubů, hned nato se z nedaleké zvonkohry ozve melodie české lidovky. Strnulou tvář muže v bronzových kalhotách překvapí nepříjemný chlad podzimního větru. Nic, o co by zrovna stál, ale co by mohl čekat.

Za pár dní se listopad vzdá prosinci. Kdysi mu tenhle čas doprovázený nečasem v ničem nepřekážel. Psával výhradně v teple domova, za svým pracovním stolem, jehož design a lak se měnil v přímé úměrnosti se změnami jeho majetkových poměrů.

V tuhle roční dobu by mu do tváře sálalo teplo z rozpáleného krbu, na klíně by mu vrněla kočka, po šíji by mu v pravidelných intervalech projížděla chlácholivá dlaň jeho dobré ženy. Stýskání? Kolikrát už o tom přemýšlel. Jestli by chtěl něco vrátit, sebe vrátit... Usednout zase k práci, stisknout pero, usměrnit myšlenky, zacílit na hlavního hrdinu nebo vyzvat nového, rozvinout děj jako nit z klubka zkušené pletačky, pozastavit se u detailu, jež by se mu zdál hoden slůvka navíc, neslyšet starožitné pendlování kyvadla na protější stěně, nevidět, jak se vytrácí den a vkrádá noc, ještě jednou se nechat spolknout hladovým chřtánem fantazie, slíbit si, že jenom jedinkrát, naposledy, připomenout si, jaké to je spolehnout se na zaběhnutý řád, obyčejný koloběh, který se opovažoval považovat za samozřejmý... Jen docela krátké zaváhání... Zebavý chlad stárnoucího podzimu zatím stihl prošmejdít rukávy, nastěhovat se do nohavic, uvelebit se za límcem. Brrr, je

mu zima. Ale vrátit se? Ví, že odmítne. Jako už tolikrát. Zavrhne tu myšlenku stejně jako představu horkého šálku v dlaních nebo lůžka předehrátého roztouženou horkostí ženy. Beztak se nejedná o nic jiného než o další výsměch života.

Život. Nemazlíl se s ním. Ostatně, bylo to vzájemné. Jejich vztahy by jako spisovatel nazval pozoruhodnými, jako člověk by se o nich vyslovil v docela prostším duchu. Nikdy se tím neměl potřeby zabývat, a tak by to i rád ponechal. Bylo nebylo, není, nebude. Asi tak a ani slůvko navíc. Nedejbože rádek... Ještě si příliš živě pamatuje, kolikrát jej mnohdy přepisoval, jak se s ním babral, škrtal a znovu skládal, spílal mu a proklínal, ba klel. Nesnášel polovičatost. Bláboly opovrhoval. Nemohl si dovolit, aby někoho jiného napadalo totéž, co jeho samotného, když se pročetl literaturou svých neznámých soupeřů. Pravda, nebylo tomu tak pokaždé,

ale i jedna zkušenost v tomto případě vydala za bezpočet teoretických úvah. Svět nebyl na všelijaké pisálky chudý. Svět však k oněm pisálkům s těžko pochopitelnou oblibou vzhlížel. Ne, jeho život nebyl špatný. Měl-li však dostát svým představám, stával se den ode dne obtížnějším. Vzpomínky na vyčerpání posledních let ještě nevyprechaly.

Letitou nečinností ztuhlá kolena zapraskají, jako když čerstvé poleno dopadne do srdce rozverného ohně. Nerozumí tomu, ale nebrání se. Po dlouhém, nečinném vysedávání se mu podařilo vstát. Na lavičce ulité ze stejného kovu jako on sám po něm zůstala tmavá skvrna. Jako kdyby to bylo včera naposledy, rozpomenul se na chůzi.

Na rohu kostela mu loupne v zádech. Vítr posune klobouk níž do čela. Bronzem těžkopádný muž nemotorně vysouká ruku z kapsy, aby zabránil nejhoršímu. Je k sobě upřímný. Kdyby se měl s větrem honit za kloboukem, prohrál by. Cítí v sobě každou buňku. Nechce si přiznat, že to bolí, nikdy nebyl bolestín. Ale čemu by se divil... Vždyť roky nedělal nic jiného, než jenom pozoroval. Holuby, psy, zástupy i osamělce, vozy, co vícekrát obkroužily náměstí, aby jej opustily s tím, že zase není kde zaparkovat. Usadili ho na lavičku, přehodili nohu přes nohu, udělali mu pohodlí. A nechali ho tam. V žáru letního slunce, v poryvech sychravého větru, v kruté mlčenlivosti zřídkavých mrazů.

Cožpak o to, zvykl si. Ale ty důsledky... Co to do něj vůbec vjelo? Čím se to jen nechal zlákat, že tu s nocí laškuje, jako by mu bylo znovu náct...

Nemá čas odpovídat si na otázky. Musí se soustředit. Když už je opět pro jednou na nohách, to by v tom byl čert, aby to vzdal. V kolenou sice skřípe, ale hlavou se prohánějí d'áblicí. Stačí se dostat na druhu stranu kostela... Ostatně, jednu věž, Adama, už obešel. Jak se dostane na roh Evy, měl by to mít, co by kamenem dohodil. Když už se to stalo, nesejde na tom, jak, zajde se ohrát. Zakusit zase náklonnost tepla rozžatého člověkem. Využije příležitosti... anebo zázraku? Zázraky... proč o nich nikdy nenapsal?

Okna, na která spoléhá, září do tmy jako dorůstající měsíce. Jak je to dlouho, co za nimi sedával? Bože, jak mu to v divadelní kavárně pokaždé vonělo. Tabákem, dívčími rozmary i kapkou něčeho ostřejšího. Tenkrát se všemu teprve učili. Vychutnávat doutníky, naslouchat chichotání bezstarostných holek i tomu neblahému popíjení. Na všechno si vzpomíná. I na ty dlažební kostky. Kloužou mu pod nohama. Že by už namrzalo? Lesknou se stejně jako omítka budovy, do které má namířeno. Lesknou se schody, které se mu staví do cesty, kování vstupních lítaček a všechno, co na něj promlouvá za nimi. Lesknou se mu špičky bot, když na ně sklouzne pohledem, knoflíky na saku, hřbety rukou, které už vytáhl z kapes. Ví, čím to je a nestydí se za to.

Koho by tohle nedojalo k slzám? Má, ještě pořád ho má. Ať si třeba z kovu ukované, ale citů plné, jakým vždycky bývalo. Srdce básníka, vášnivého vypravěče, milovníka všeho, co stojí za ztracené slovo.

Rozechvělý nenadálým pohnutím vstoupí do prostoru, který mu není neznámý.

„Dobrý večer, co Vám nabídnu?“ zastaví se u něho jen tak mimochodem osůbka tak drobná, že by ji, nebýt její laskavosti, dočista přehlédl.

Usměje se. Nenapadá ho, co by měl udělat jiného. I když... věděl by... kdyby na sobě neměla bílou zástěrku, ve vlasech sponkami připevněnou stejně nevinnou krajku... pozval by ji na skleničku, na čokoládu, přemluvil by ji k dortičku, nechal by jí přinést modré z nebe v nápoji s hodně dlouhým brčkem. Aby se mohl radovat, až bude uskrávat. Kochat se rtíky špuřenými do srdíčka. To by si přál.

„Kávu?“ zeptá se namísto odpovědi. Jako by si sám sebou nebyl jistý. Je snad skutečně možné, že by dnešní noci ochutnal i cosi z opravdových chutí? Že by mu hořkost, sladkost, cokoliv sklouzlo po jazyku? Dívčí slina?

„Blázne!“ napomene se, jen co ona nepatrně vyhlížející osůbka odkvačí. „Zapomněl jsi snad, kdo jsi? Jak, s největší pravděpodobností, vypadáš? Omluvou ti budiž, že ses vskutku nějaký ten čas neměl šanci zhlédnout. O rozum jsi ale snad nepřišel. Když to všechno skončilo, byl jsi starý. Hodně starý. To, že ses ocitl právě tu, ještě vůbec nic neznamená. Rozhodně ne to, co tě napadá. Můžeš vzpomínat, ale nemůžeš věci vrátit. Ani lidí. Ani nic z toho, co tu bývalo, když jsi sem chodíval se svou partou. Zůstaň při smyslech. A hlavně zůstaň tím, kým jsi. Kým jsi byl, než jsi usedl na lavičku z opačné strany kostela...“

Úvahy se mu prohánějí hlavou jako pstruzi v potoce napitého jarním táním. Unášeny silou živlu vrací se zcela nelogicky proti proudu zpět. Tam a zase zpět. Tam a...

„Jé, holkýýý, tenhle vypadá jako ten slavný... no, víte přeci, ten, co sedí za kostelem... jak se vlastně jmenoval?“ vypískne hlas za jeho levým uchem. Než stačí otočit hlavu, skřehotá mu u pravého stejně falešně:

„Vykládala nám vo něm Kohoutice. Muselo to bejt při literatúře. Nějakej hodně známej spisovatel, hádám.“

„Ty krásó, vždyť to je von!“ přidá se třetí, o malinko snesitelněji naladěný hlas. „Vždyť to je Škvoreckej...“

Vtom se před ním zjeví tvářička jako malovaná. Může jí být tak šestnáct, možná o něco méně, nebo víc. Přenádherné kaštanové oči oškliví štetinaté smetáčky nalepených řas. Malebné rty křiví nánosy křiklavé rtěnky. Lesklými, roztomilými lokýnkami prolézají háďata fialových melírů. Je překvapený, vyvedený z rovnováhy. Zděšený. Děj se odehrává příliš rychle,

aby jej vůbec mohl zachytit. Vstoupit do něho. Zastavit jej, než bude pozdě.

„Holky, nekecám. Von snad vstal z mrtvejš. Selfičko! Musím s ním mít selfičko! To bude pecka. To mi nikdo neuvěří... Vid'te, pane... ptáček... a ještě jednou... zakřeň se, dědouši, vyletí ptáček...“

A už je tu druhá. Soudě podle pisklavosti hlasu, ta první, ale co na tom v tuhle zrádnou chvíli záleží: „Já taky!... píp... dědo, zuby... jestli ještě nějaký máš... vyceň zuby, poletíš do světa... píp.“

Zatímco se první dvě modelky vášnivě zabývají úkony nezbytnými k obeslání uživatelů sítí obrázkem, který by jim mohl vynést slušný počet lajků, omotá se třetí kolem potem zborčeného krku, vyčaruje ksichtík přetékající líbezností a s hubičkou na umělcově tváři blikne tou příšernou věcí hned natřikrát.

„Pro jistotu,“ podotkne, než se ponoří do hlubin jemu neznámých světů.

Neurskne kávy, nevzpamatuje se z nenadálého sledu událostí, když na něj s halasným „Tak sbohem, dědouši, a dík,“ zamávají.

Jako tři hbité myši proklouznou těžkými dveřmi se zlatavým kováním. Než se starému panu spisovateli podaří posbírat myšlenky, rozezní prázdné náměstí halasný smích. Pronikavý, uštěpačný smích. Rozlévá se jako láva, vybuchuje z hlubin bezcitnosti, úzkými šterbinami mezi dlažebními kostkami se vsakuje do země, nahlíží do ulic, šplhá po věžích kostela. Je všude a je zlý.

Odtajněný stařec odtrhne oči od dění za oknem. Těkavě se rozhledne po kavárně, aby zjistil následky vyzrazeného tajemství. Není tu sám, jak by si v tuhle chvíli nade všechno přál. A není nepozorován. V nesnadné chvíli na něho více či méně vykuleně civí dvanáct párů zvědavých očí. Včetně těch, kterým před onou pitoreskní scénkou zatoužil věnovat špetku náklonnosti. Drobounká servírka snad musí stát na špičkách. Lokty zapřená o barový pult natahuje záda i krk do prostoru za hranice své běžné působnosti, aby jí z přehrávané etudy něco zásadního neušlo. Holky, které se tu dnes půl večera nudily, už sice opustily lokál, ale ona nemůže vyjít z údivu. Jak to, že si ho nevšimla dřív než ony? Stála přece těsně u jeho křesla... mluvila na něj... čekala na jeho odpověď... to jemu chystala kávu v hodinu, kdy už se kofeinu většina zákazníků vyhýbá! Kladla ten šálek těsně vedle jeho pravé ruky! Ruky spisovatele! Mrzí ji, že je tak nepozorná.

Chodí kolem té sochy den co den do práce i z práce. Nestane se ani jedinkrát, že by se na ni nepodívala. Je jí sympatická. Neví proč, ale je. Stalo se jí už vícekrát, že ji pozdravila. To ale jenom v noci, po dlouhé službě, když si je jistá, že ji nikdo nevidí... není přece blázen, to tak, aby se o ní začalo říkat, že si povídá s mrtvými. Přece jen, obsluhuje v docela nóbl podniku, nemůže si dovolit žádné skandály... Vážně, i na druhý, na třetí a

každý další pohled je to on. Socha z náměstí. Chlápek, co by už neměl existovat. Tedy když pomine ten bronzový odlitek, co se mu sakramentsky povedeně podobá... No to je doopravdy fór. Ale co když je to jinak? Co když ten chlápek, ten spisovatel, jak o něm prozradily holky, co když ještě vůbec není mrtvej... Ale smí se vůbec dělat sochy živým?

Pan spisovatel pokorně klopí víčka. Propána, do čeho se to jen nechal zatáhnout... Není mu ani trochu příjemně, jako mu kdysi bývalo, když si ho někdo, třeba jen tak mimochodem, někde na veřejnosti všiml. Kdepak, těm milým setkáním z pradávna se tohle ani trochu nepodobá. Ba, je mu trapně. Je mu tak trapně, že by se nejraději neviděl. Neslyšel nic kolem sebe, nebojoval s myšlenkami, proti kterým nemá zbraně.

S hlavou sklopenou, rameny ponížene svěšenými, na malátných nohách se dobelhá k pultu, na jehož druhém konci visí křehká servírka. Na naleštěnou desku s mramorovým vzorem položí peníz. Nestará se o to, jestli je to dost nebo málo. Beztak nedoufá, že by mu kapsa saka nabídla ještě nějaký další. Beze slova se otočí k východu a vykráčí. Čerstvost vzduchu před divadlem Josefa Čížka ho obdaruje úlevou. Štěstí, že to má jenom kousek. Dlažbu už sice ozdobily blyštivé puchýře první letošní námrazy a v kované obuvi se to po čertech klouže, ale on v sobě cítí kuráž dostat se bez zbytečných okolků na místo své nesmrtelné jistoty. Jen aby mu jeho lavičku, zatímco on se nechal ošálit mámením, někdo nezasedl.

U Evy se naposledy ohlédne. Beránek září do tmy, zámek na kopci mu hraje druhé housle. U Adama se rozzáří i jeho tvář. Stihl to dřív než bezdomovec Ruda, který si lavičky, jako je ta jeho, vyhledává k přespání. Pan spisovatel může usednout, přehodit nohu přes nohu, smeknout klobouk a zapomenout na epizodu, o které by, na svou bronzově zvonivou duši, na psí uši... jen nerad ve svých knihách vyprávěl.

Jana Burčíková (*1973)

Rodačka z Náchoda žije v Novém Městě nad Metují a neměnila by. Učitelka a lektorka cizích jazyků se nechává inspirovat tu životem tam vlastní fantazií. Vydala sedm románů a jednu povídkovou knihu se sportovní tematikou. Sama ráda plave, jezdí na kole, ale nejraději běhá. K jejím největším zálibám patří cestování, ať už po kolejích nebo po svých s báglem na zádech. Když ji bolí nohy, maluje květiny, lodě, dálku. Má tři dospělé dcery a jednu úžasnou dospívající Romku, o kterou se stará jako pěstounka. Miluje přírodu a nikdy se nenudí...

(NE)ROZHOVOR S DANNY SMIŘICKÝM nebo spíše PROCHÁZKA NÁCHODEM

Dali jsme si sraz na náměstí, seděl na lavičce, nic neříkal. Napadlo mě, že to bude možná problematický rozhovor, ale pak se rozmluvil a pozval mě na procházku.

** Vidiš kostel sv. Vavřince (ve Zbabělcích jsem ho překřtil na sv. Antonína), tak tady jsem byl pokřtěn. Chodil jsem se tam občas pomodlit. V Prima sezóně tam s Rostou Pitřmanem přepisujeme matriku sňatků, abychom pomohli antidatací legalizovat později uzavřený „položidovský“ sňatek. A v secesním hotelu Beránek jsem sedával, díval se ze širokého okna na náměstí a snil nad bukvicovou kávou. Ale pojďme radši na Karlák.*

Popošli jsme na Karlovo náměstí.

** Změnil jsem ho na „Jiráka, ani už nevím proč. Z tehdejší zástavby zbyla jen rohová budova dnešní ČSOB. Kousek dál stávala školní budova. Tam jsem začal chodit v září 1930 do „první obecné.“*

Pokračujeme na Kamenici.

** Vidiš nalevo dům čp. 136, tak tady jsme bydleli. Odtud jsem denně chodil do školy. Rodiče tu bydleli i po válce. Dům si nechal za první republiky postavit Vilém Lederer. Nesmíme minou knihovnu, původně obytný dům jednoho z průmyslníků Bartoňů s plastikami Karla Dvořáka, ale pojďme raději k nádraží. Tam mám plno vzpomínek.*

Další zastávkou je náchodské nádraží.

** Za nádražím Na figurách byl sklad pohonných hmot, patřil panu Welzelovi. Ten měl kousek před dnešní benzínkou špeditérství. Tam bylo druhé naše bydliště. Bydleli jsme u Welclů u řeky, v domě s oknem do dvora. Na to si pamatuju, tam jsem se skamarádil s Přemou Nejezchlebou, ve Zbabělcích jsem ho přejmenoval na Skočdopole.*

Další zastávkou je pivovar.

** Tady se odehrává podstatná část románu Zbabělci, protože tady sídlilo v květnu 1945 revoluční vojenské velitelství města Náchoda. Maširovali jsme po silnici k městu ...*

Nemůžeme minout hostinec Port Arthur.

* Tady zkoušela jazzová kapela, píši o tom v knize Swing na malém městě.

A místní gymnázium.

**Do gymnázia jsem chodil od září 1935 do léta 1943, kdy jsem tu maturoval. Tady studovali i někteří další „zbabělci“ i některé moje lásky. Koncem války sloužila budova německému vojsku. Dokonce 5.května mě sem eskortovali z náměstí němeční vojáci, ale na přímlovu Dr. Šabaty mě propustili.*

Kolem hřbitova.

**Tady jsem chodil v Prima sezóně před reparačem z matematiky na doučování do vily profesora Starce za hřbitovem. Nad hřbitovem je kopec Homolka, z jejíhož úbočí jsem s Přemkem Skočdopolem ostřeloval 9.května navečer z těžkého kulometu tank na silnici vedoucí z Náchoda na západ.*

Míříme k sokolovně.

** U sokolovny jsme navečer 9.května viděl smrtelně zraněnou paní doktorku Vašákovou.*

Vracíme se na náměstí.

**Už mě bolí nohy. Nejsem zvyklý na takové procházky, však mi už není dvacet.*

Usadil se opět na lavičku a jestli jej „neodnesli“ sedí tam dodnes.

(S Dannym na procházce rozmlouval Václav podle knihy Aleše Fetterse Průvodce Náchodem Josefa Škvoreckého.)

Václav FRANC: VZPOMÍNÁNÍ
Paměti o počátcích organizovaného (ne zločinu) psaní
na Jičínsku po roce 1990.
Část 16.

Navazuji na úspěšné 3. Jičínské poetické jaro 2010, které bylo bohužel posledním v řadě. I to byl důsledek toho, že ne všechno bylo ve spolku ideální. Prostě úspěšné roky jsme měli za sebou a přicházela ta všední rána. Členská základna stárla, řada autorů dosáhla svého maxima.

Ale zdaleka nebylo tak zle, protože jsme se opět sešli u proChora na stměláci, v rámci festivalu Jičín – město pohádky jsme vyprávěli pohádky u kašny, v listopadu jsme se opět zúčastnili v rámci celostátní akce Den poezie s vlastním programem „Toulky s Máchou.“ Na akci nám pomohla knihovnice Dana Rejmanová, která recitovala Máchův Máj, zatímco členové spíše přednášeli vlastní tvorbu. Vycházely časopisy ČAJ a KOBRA. Obnovil jsem tradici tisků v malých nákladech Profily. Vyšla trojice brožurek, a to:

(č.8) Bohumír Procházka: Povídání o Kačence,

(č.9) Ilona Pluhařová, Václav Franc, Josef Jindra: Domácí mazlíčci a

(č.10) Václav Franc, Bohumír Procházka: Oni to nikdy nevzdají.

Úspěšně se rozvíjela i další spolupráce, Václav Franc nás zastupoval na 7. Martinské poetické jeseni v Martině (září) a Hana Runčiková na Dnech poezie v Broumově (říjen). Dále naši členové byli vidět na různých literárních soutěžích či akcích (např. Chotěboř, Havlíčkův Brod, Lysá nad Labem, Mělník, Vimperk, Příchovice atd.).

Někteří autoři vydali vlastní knížky (Franc) a uspořádali různá autorská čtení (např. i v Praze – Zlatníková, Franc) či se podíleli na programech např. Šrámkovy Sobotky (Jindra, Runčiková).

Na literárních soutěžích jsme získali celkově 11 umístění či čestných uznání. Potěšitelné je, že se na oceněních podílela hned pětice autorů (Pluhařová, Veselý, Procházka, Jindra, Franc).

Možná si nyní čtenář řekne, co by za to jinde dali, kdyby měli během roku tolik počínů. Je to pravda, ale na druhou stranu není všechno zlato, co se třpytí.

Třeba při přípravě programu ke Dnům poezie (museli jsme sáhnout až k mimořádné „v legislativní nouzi“).

Zemřel náš dlouholetý člen Pavle Zeman, ačkoliv se již delší dobu kvůli zdravotním problémům činnosti neúčastnil.

Mrzelo mě i to, že členové, pokud se účastní akce mimo náš region, o tom

většinou nejsou ochotni napsat třeba do Kobry.

Rok 2011 měl být poklidnějším časem, abychom si vyřešili i otázky členské základny a poohlédli se po mladé krvi, která spolku chyběla.

Takže po tučných letech přišel útlum. Pro veřejnost jsme sice moc akcí neuspořádali, vlastně jen vystoupení v rámci Dne poezie v listopadu, kdy jsme naší tvorbou vzpomenui významná literární výročí nejen našeho kraje.

Žili jsme spíše činností spolku, scházeli jsme se na schůzkách, kde jsme řešili běžné problémy činnosti. Organizovali jsme i dva stmeláče u proChora (červen a konec září) a jeden tak trochu neoficiální v červenci v Řehči. Spolupodíleli jsme se na organizování besedy s básníkem Karlem Sýsem (říjen) či Petrem Kukalem (květen).

Trochu víc bych se zastavil u besedy s Karlem Sýsem. Pozvali jsme jej vlastně po dvaceti letech, mělo to být vzpomínání, co se vlastně za dvě desetiletí v české literatuře změnilo. Všichni jsme věděli, jaké názory Karel Sýs zastává, ale beseda se příliš nepovedla. Místo povídání o poezii se spíše mluvilo o Sýsově knize Akce Heydrich. A od ní to byl jen krůček k situaci dnešních dnů. Jak ji označil jeden náš člen v Jičínském deníku, cituji : „beseda se změnila v politickou agitaci komunisty.“

Přiznám se, že právě i do činnosti spolku se čím dál víc zanášela politika. Vyvrcholila v lednu 2013 v období první přímé prezidentské volby. I na

schůzkách se objevovaly politické náměty třeba i v tvorbě členů. Pamatuji třeba na povídku Petra Veselého, nevím, jestli si pamatuji přesně její název Vezmi s sebou politika. Šlo o to, že každý nevléčitelně nemocný by měl obětovat svůj život a vzít s sebou na onen svět politika, který se mu nelíbí.

Ale těch momentů, kdy jsme měli různé názory, bylo víc.

Ale vraťme se k literatuře. Někteří z nás vydali další knihy, vystupovali na vlastních čteních či dalších akcích (MaPoJ, ChoPoJ, Literární Vysočina, ... , publikovali svá díla i odborné články (Pluhařová, Jindra), vystupovali na literárních konferencích (Pluhařová), organizovali literární soutěže, získávali na soutěžích ocenění (letos 9 ocenění) atd.

Tady bych připomněl vystoupení Ilony Pluhařové na konferenci ke 100. výročí narození Václava Čtvrtka v jičínském gymnáziu. Byl jsem na konferenci přítomen v pátek odpoledne a byl to mimořádný zážitek. Škoda, že jsem se nemohl účastnit po oba dny.

Všechny ty problémy kolem spolku mě trápily a chtěl jsem členy oslovit a snad probudit, a tak jsem 22. srpna 2011 napsal otevřený dopis. Pro pořádek jej otiskuji celý.

Vážení přátelé,

dovoluji si vás oslovit mimo rámec našich tiskovin, tedy Kobry a ČAJe, neboť si myslím, že se jedná o interní záležitost spolku, kterou bych nerad ventiloval navenek. Rozhodně tato moje slova nemají být kritikou nikoho z vás, nucením k něčemu, ale spíše pokusem o analýzu činnosti spolku a především pohledem do jeho budoucnosti.

Začnu malou inventurou. Ke spolku se hlásí, ať už si budeme říkat jakkoliv (členové, sympatizanti, atp.), tiito lidé, kteří více méně pravidelně navštěvují schůzky či naše akce:

Jana Benešová, Václav Franc, Eva Jebavá, Josef Jindra, Ilona Pluhařová, Bohumír Procházka, Hana Runčiková, Václav Teslík, Petr Veselý, Zlata Zákoutská, Draga Zlatníková, Martin Žantovský a Mya Tran Hoang.

K těm, kteří se aspoň ke spolku hlásí a občas se ozvou lze ještě zařadit další:

Dana Beranová a Monika Eberlová

Když to sečtu znamená to, že se spolkem nějak žije a komunikuje celkem 15 osob. Ostatní, kteří o sobě více než dva roky nedali jakýmkoliv způsobem

vědět, za členy či sympatizanty nepovažuji.

Když odečtu několik z nás, kteří nemají literární ambice, tedy nepíší (Benešová, Jebavá, Mya) a ty, od kterých jsem za poslední dobu neviděl žádnou tvůrčí činnost, zůstává mně jen pár skutečně píšících a tvořících lidí, nevím přesně, ale možná bych to spočítal na prstech jedné ruky.

Z počtu LiSáků jsou pouze Hanka Runčíková a Mya Tran Hoang mladší třiceti let, dokonce 4 osoby jsou starší 70 let, další 2 pak překročili šedesátku. Rozhodně věk není důvodem k tomu, že je někdo vyřazován nebo omezován z činnosti (viz třeba proChor a jeho aktivity), ale přece jenom nám chybí mladá krev, to bychom si měli přiznat. Více než třetina členů je v důchodovém věku, poslední nová "posila", která skutečně píše (Ilona Pluhařová) k nám přišla už více než před čtyřmi lety.

Činnost spolku má v poslední době sestupnou tendenci. Začínáme se scházet jen ze setrvačnosti, občas uskutečníme nějakou akci, ale připadá mi to, že je to spíše z donucení, protože Franc chce, abychom se přihlásili do Dne poezie, tak nás tedy přihlásí a potom teprve přemýšlíme, co bychom mohli dělat a co tam vlastně budeme číst.

Akce na které se opravdu těší většina spolku jsou snad jen stmeláče.

I tvorba ustupuje, když si chceme něco přečíst na schůzce, nikdo nic nového nemá, většinou čte jen Franc. Obdobné je to i s náplní ČAJe nebo Kobry, kde jen s obtížemi a stále více s pomocí hostů a cizích autorů zaplňují stránky našich časopisů (těm několika málo výjimkám se omlouvám).

Podívejme se třeba na naše internetové stránky. Navštěvujete je občas? Ruku na srdce, kdy jste tam byli naposledy? Poslední informace je tam ze Dnů poezie 2010. Opravdu se od té doby nic neudálo? Nemusíme to sice vytrubovat do světa, ale je škoda nedat o sobě vědět, když něco pořádáme, děláme. Známi se mně potom ptají, jestli už jsme nezanikli a naše časopisy, které jsou aktualizované, to nezachrání.

Já vím, že spolek měl a má svoje lepší a horší roky, ale pokud s tím něco neuděláme, neseženeme novou mladou krev a sami nepřiložíme ruku k dílu, LiS zanikne. Nakonec stejně všechno jednou skončí, ale je tady určitá tradice a myslím, že by bylo škoda na ni nenavázat.

Přitom je příjemné a radostné, že naši členové mají svoje úspěchy, vydávají, účastní se akcí (i v zahraničí jako např. Draga Zlatníková). Víím, že si někteří žijí svým vlastním literárním životem, ale co dál?

Má to potom ještě smysl se scházet?

Dalo by se dělat tolik věcí, mluvili jsme třeba i o pásmech poezie, navázání na tradici "scének" ze Dnů poezie. Nebo literární večery s hosty, kde bychom se i my mohli přidat a po akci posedět, popovídat si.

Nebo třeba i o seznamování se s literaturou. Informacemi z literárních časopisů, zajímavých knížek atp., ale chce to trochu iniciativy a nejen čekání na to, co někdo (Franc) vymyslí pro nás. Nakonec je možná až "přeřancováno" a moje nápady nemusí další bavit a zajímat, na což mají právo.

Přemýšlejte třeba i o tom, jestli má smysl pořádat v roce 2013 další Jičínské poetické jaro? Za pár týdnů pojedu na Slovensko a tam se budou ptát, jestli se chystáme na další setkání. Co mám odpovědět? Jestli by to měl být ale zájem jen můj, tak to raději nepořádejme, to nemá smysl. Navíc v obtížné situaci, kdy se peníze shánějí stále složitěji.

Popřemýšlejte o tom všem a hlavně nenechte si to pro sebe, ale vyříkejte si to na schůzkách, co by se mělo dělat, co zlepšit. Jak přizvat mladé autory, aby je to s námi bavilo a po prvním kontaktu nezmizeli. Dejme ukázky z jejich tvorby do ČAJe a dejme jim prostor.

Co vy na to? Ozvěte se, pokud vám na LiSu záleží!

Václav

V Nové Pace 22.srpna 2011

Bohužel diskuze nad dopisem se tak trochu vytratila, což byla škoda, možná by se předešlo událostem v roce 2012 a vlastně rozštěpení spolku. K dopisu se ještě vrátím v příštím čísle. Především bych si chtěl zamést před vlastním prahem, abych neukazoval na ostatní.

Možná že určitou roli sehrála i skutečnost, že jsem byl tahounem spolku již delší dobu a cítil jsem se vyčerpan, někdy nepochopen, ale pořád jsem doufal, že to půjde nějak dál.

Vzpomínám si na jeden rozhovor s Janou Benešovou, kdy mi řekla něco v tom smyslu, že si budu muset projít něčím podobným, jako si prošla ona před časem. Uvědomit si, že s LiSem v té podobě, jak jsme jej znali, je konec. Že z toho byla hodně smutná, protože jsme prožili řadu příjemných chvil. A položila si řečnickou otázku, jestli jsou z toho smutní i ostatní?

Václav FRANC TICHÁ VICHŘICE

Ráno se probudil brzy. Poslední dobou spal špatně. Dlouho nemohl usnout. Nebylo divu. Po včerejším tsunami v jejich hotelovém pokoji. Cesta k moři byl jeho nápad. Myslel si, že budou mít víc času na sebe. Stresy ochabnou. Sluníčko, pláž, pohoda.

Po letech soužití vyplavávaly na povrch nejasnosti pramenící z různých přístupů k životu. Někdy to byly malichernosti zavadávající důvod k nesmyslným hádkám. Dokud křičela, bylo hej, ale pak se doma obvykle zamkla v ložnici. Brečela. Následovala tichá domácnost. „Beroun,“ jak říkával manželce v narážce na filmovou hlášku z Vesničky mé střediskové, což ji rozčílilo k nepříčetnosti.

Všude bylo ticho. Natáhl na sebe šortky a tričko. Nezapomněl si vzít foťák. Ráno kolem bazénu bylo klidné. Jen dva pracovníci čistili bazén od nánosů smetí, které přes noc od moře přivál vítr. Dvě ženy sbíraly do igelitových pytlů obsahy odpadkových košů.

Slunce už vystoupilo dávno z moře. Nebyl zase takové ranní pláče. Občas potkal neznámého osamocенého návštěvníka. Na jednom z lehátek se opalovala dívka. Nahoře bez. Byla k němu otočena zády. Vyfotil si ji. Kromě fota k ničemu pochopitelně nedošlo. Na břehu byly vyvržené zbytky dřeva a chalup. V písku nechával stopy. Všude bylo ticho. Klid.

Najednou viděl některé věci jinak. Snad na chvíli zalitoval, že nekouří. Nevěděl totiž, co s rukama. A cigareta by se mu náramně hodila. Snažil se aspoň fotit, ale měl pocit, že vzácné chvíle fotografováním znesvěcuje.

Vzpomněl si na Nohavicovu písničku „Až mě ráno v pět ke zdi postaví ...“

Chápal proč se popravuje po ránu. Bylo to zpřísnění již tak krutého trestu. Kdyby totiž odsouzeného popravili večer, měl by pocit, že všechno končí. Takhle musí litovat, že slunce vychází, všechno začíná znova a on již žádnou další šanci nedostane.

Vzpomněl si na písničku Karla Zicha „svítá a my tu nejsme.“ Jak si připadáme důležití a přitom jsme jen pouhou miniaturní součástí aparátu na zemi. Jak malicherné a bezvýznamné jsou naše hádky, starosti, bolesti a obavy v pohledu na vycházející slunce. Protože až jednou slunce opravdu nevýjde ... bál se domyslet.

Jako dítě nerad cestoval. Neměl rád organizované školní výlety s čekáním u autobusu na opozdilce. Výklady učitelek o událostech dávno

zapomenutých v kronikách předků. Čím byl starší, přicházel cestování na chuť. Jen kdyby měl více času. Včera se byli podívat v hlavním městě ostrova. Viděli pozůstatky staré civilizace. Při pohledu na chrámy a stavby přetrvávající staletí si kladl otázku: Co zůstane jednou po nás? Co zůstane jednou po mně? Co zůstane z našeho vztahu, z naší lásky? Přece jsme se milovali a doufali, že to tak bude navždy.

Nikdo si jej nevšímal. Ani trojbarevná kočka toulající se podél pobřeží v naději, že moře vyvrhne nějakou slabou ryбку, která se stane snadnou kořistí. Ještě chvíli bezcílně bloumal po písčitém pobřeží. Ještě chvíli se nechal houpat pohledem na poklidné moře. Připadal si najednou silný, jako by mu mořské vlny předaly nějaký zázračný impuls, sílu, která jej povznáší nad žabomyší problémy všedních dní.

Připadal si jako na Nový rok, kdy si dáváme nová a nová předsevzetí. Vydrží mu jeho elán a energie na delší čas? Bude si tento okamžik připomínat, až se jejich vztahem přeženou další dešťové přehánky a bouřky?

Připadal si, jako by tu žil odjakživa. Přitom před týdnem přiletěli. Vybalili kufry a doufali, že tady prožijí několik dní v klidu, že si všechno promyslí, domluví se. Vždyť jejich svět byl poslední dobou monotónní, černobílý, nepřinášel ani jednomu z nich žádnou radost.

Restaurace již byla otevřená. Nalil si do hrníčku černou kávu a sedl si tak, aby viděl na moře. Neosladil si. Pomalu usrkával, aby ta chvíle, ta chuť na jazyku vydržela, co možná nejdéle. Nevnímal trousící osamělé turisty ani dvojice zaklesnuté do sebe. Viděl jen moře. Naději. Příslib příštích dnů.

Co asi dělá v jejich pokoji? Spí? Nebo jej hledá? Měl o ni strach. Po všem hádkách ji měl stále rád a nedokázal si představit život bez ní. Jen ji to zapomínal říkat. Copak je slepý, že nevidí, jak se trápí, jak hledá u něj naději a oporu?

Pravda o svátcích a výročích přinesl kytku, ale jak dlouho si doma nesesdli na zahradě a společně se nedívali na kvetoucí stromy. Jak dlouho ji jen tak nepohlídal?

Dokáže ji vysvětlit, co na pláži u moře zažil. Že se znovu narodil, pookřál, rozhodl se, že dnešním ránem všechno změní. Vráti se do dnů, kdy spolu začali chodit, kdy se poznávali a doufali, že to bude mezi nimi stále krásné.

Když vzal lehce za kliku jejich hotelového pokoje, na pláži, v okolí

bazénu a hotelového komplexu nebylo ani stopy po tiché malé vichřici, která se prohnala jeho hlavou a životem. Žádné oči ji neviděly a přesto existovala v jeho mysli.

Kdo ví, jaké přinese následky? K lepšímu, jak doufal, nebo k horšímu? Jisté je, že světové agentury toto tsunami přinášející očistnou naději ve svých zprávách vůbec nevzaly na vědomí.

Dvakrát Václav FRANC

STIGMATA

Po těle mám stigmata
jak jsem dráždil vosy
maj žihadla špičatá
a já zas dva nosy

Nejsou to stigmata
co dělaj ta zvířata
jsou to jen štípance
velký jak lívance

PLATONICKÁ

Čím se proslavil
Platón?

Místo k moři
jezdil na Balatón

ČAJ pro chvíle pohody

č.216, září 2024, ročník XXIII

Vydáno 5. září 2024 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájků 1724, 509 01 Nová Paka

Franczub@seznam.cz

Grafická úprava titulní strany Jozef dŘevník Borovský

Interní tiskovina regionálních autorů Jičínska.

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU ÚPRAVOU!